

Med svarta hål och utan Galaxer på hundjakt

NGC 2903 fotograferad av Bengt Svensson i Örskelljunga.

När ni läser det här är det sköna marsdagar och det droppar från taken. Men nätterna är fortfarande mörka och fina, och den här gången ska vi titta lite närmare på två galaxer som ligger ganska nära vårt solsystem. Den första är Seyfert II-galaxen NGC 4151 belägen i Jakthundarna. Den kan faktiskt skryta med att vara en av de två ursprungliga galaxer som den amerikanske astronomen Carl Seyfert använde 1943 för att kategorisera Seyfert I och Seyfert II-galaxer. När det gäller de här galaxytyperna så kännetecknas de av att de är aktiva. Seyfert II-galaxerna har en zon med smalare emissionslinjer runt insamlingsskivan runt det svarta hålet än Seyfert I. Det tros bero vinkeln som vi observerar det supertunga svarta hålet ifrån.

När det gäller NGC 4151 är det inte mindre än två svarta hål i omloppsbanan runt varandra med en period av drygt 15 år. Det ena har en massa av 40 miljoner solar och det andra 10 miljoner. Galaxen ligger på ett avstånd av ca 45 miljoner ljusår. Den är relativt stor, 5,9×4,4 bågminuter och den visuella magnituden ligger runt 10,5. Koordinaterna är deklination +39° 24' och rektascension 12^h 10^m 5. Här ett utdrag ur min observationslogg med ett 16-tums Dobsonteleskop och 83× förstoring: *4151 Seyfertgalax. Mycket ljusstark stjärnlik kärna i ett svagt cirkelrunt töcken. NGC 4156, magnitud 13 omedelbart N om 4151. Deras haloer är i kontakt. 4156 lite utdragen N-S. Svagt ljusare centrum. Prova med så hög förstoring som kvällen orkar med.*

NGC 2903 är betydligt fridsammare. Galaxen är en stor Sb+I-II galax i västra delen av Lejonet. Koordinaterna är deklination +21° 30 och rektascension 9^h 32^m 2. Storleken är försvarliga 12.×6,6 bågminuter. Trots att magnituden är så fin som 8,92 har den ändå relativt låg ytljusstyrka. Kom alltid ihåg att när vi amatörer ser på galaxer så är det, om vi inte har veritabla monsterteleskop, nästan alltid de inre delarna av galaxen som vi ser. Därför ser nästan alltid objekten mindre ut i våra okular än man skulle kunna tro av kataloguppgifterna. NGC 2903 ligger ynka 30 miljoner ljusår bort och avlägsnar sig med den måttliga farten 467 km/s.

Jag observerade den med ett 12-tums Dobsonteleskop i 62× förstoring från min rejält ljusförorenade balkong och noterade följande: *Utdragen V-O. Stor med gradvis ljusare kärna. Vackrare i 62× än i 105×. Än en gång vill jag understryka: pröva er fram med förstoringar. Den ena kvällen och det ena objektet är aldrig den/ det andra likt. Fördelen med högre förstoring är dels att objektet blir större. De fåtaliga fotoner som ögat uppfattar har då lättare att ge eventuella detaljer. En annan fördel (upp till en viss gräns) är att himmelsbakgrunden blir mörkare. Men prova och experimentera själva. Vilka förstoringar passar just dig och ditt teleskop bäst till olika typer av objekt och förhållanden?*

Clear skies and good hunting.

JAN SANDSTRÖM† gick ur tiden strax efter nyår. På djupet hoppas vi lever vidare.